

УДК 349.6

І. В. Гиренко

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОМУ УКРАЇНИ «ПРО РОСЛИННИЙ СВІТ»

У статті розглянуті основні положення Закону України «Про рослинний світ» від 9 квітня 1999 р., виконано порівняльний аналіз Закону та Лісового Кодексу України, показано збіг назв розділів і статей, їх змісту, ідентичність підходів, використаних при вирішенні завдань з охорони, раціонального використання та відтворенню рослинних і лісових ресурсів. Підготовка Закону велася на основі Закону «Про охорону навколишнього природного середовища» 1991 р., відповідно до Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ їх існування в Європі, прийнятої в м. Берн (Швейцарія). Показано наявність у законі низки прогалин, пов'язаних з відсутністю в ньому положень, що відображають концепцію сталого розвитку, гранично допустимі антропогенні навантаження на цей природний ресурс, поділ рослинного світу на різні категорії.

Звертається увага на недосконалість системи управління у сфері охорони, використання, відтворення рослинного світу внаслідок дублювання повноважень центральними, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування. Показано наявність у законі великого числа бланкетних норм, що регламентують відтворення і використання об'єктів рослинного світу.

Запропоновано шляхи вдосконалення Закону, що складаються в закріпленні термінів відновлення заготовлених рослин та прийнятті правил відновлення об'єктів рослинного світу, підготовки методики розрахунку плати за їх використання.

Ключові слова: *правова охорона рослинного світу, Закон «Про рослинний світ» 1999 року, Лісовий кодекс України, об'єкти рослинного світу.*

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження зумовлена щонайменше трьома причинами. По-перше, в Україні рослинні ресурси зазнають інтенсивної експлуатації у поєднанні з наростаючим впливом на них інших антропогенних чинників. По-друге, чинне законодавство про рослинний світ не здатне забезпечити надійний захист цих природних ресурсів. По-третє, тривале нераціональне використання об'єктів рослинного світу спричинило їх деградацію, скорочення природних середовищ їх зростання. Враховуючи вище викладене, слід констатувати, що головний законодавчий акт, що регулює правовідносини у даній сфері, – Закон «Про рослинний світ» 1999 р. – потребує свого вдосконалення та перегляду по багатьох позиціях.

Аналіз публікацій вирізняється складністю проведення з причини їх невеликої кількості та різновекторності наявних наукових розвідок. Фрагментарно досліджуваної проблеми у своїх працях торкалися А. Б. Іскоян, Г. М. Полянська, В. К. Попов, А. П. Гетьман, А. К. Соколова, В. В. Костицький, Л. А. Заславська, А. М. Щеклодкін, М. Г. Вахрамєєва, І. С. Шахрай, О. В. Басай.

Мета роботи полягає у дослідженні структури, основних положень, концепції Закону України «Про рослинний світ» 1999 р. (далі – Закон) та підготовці пропозицій, спрямованих на підвищення його ефективності.

Викладення матеріалів дослідження необхідно розпочати з того, що рослинний світ є важливим елементом навколишнього природного середовища, від стану якого залежить нормальне існування людей. При цьому для України проблема його збереження та захисту визначається найбільш гострою актуальністю.

На процес підготовки Закону вплинуло декілька факторів. По-перше, спроби прийняти відповідний законодавчий акт робилися ще за радянських часів, а результати цих розробок були згодом використані українськими фахівцями при підготовці нинішнього Закону «Про рослинний світ». Іншим фактором стала ратифікація 1996 р. Україною Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ їх існування в Європі (Берн, Швейцарія, 1979 р.).

Відповідно до ст. 4 Конвенції України взяла на себе зобов'язання прийняти відповідні законодавчі акти, спрямовані на збереження ареалів зростання дикої флори, що перебуває на межі зникнення або скорочення чисельності.

В часи незалежної України важливим кроком у сфері правової охорони природи в цілому та рослинного світу зокрема стало прийняття Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26 червня 1991 р. Наступним етапом у розвитку законодавства з питань охорони рослинного світу можна вважати прийняття Лісового кодексу України в редакції Закону від 21.01.1994 р. (далі – ЛК-1994), який регламентував охорону, експлуатацію, відтворення лісів, ведення лісового господарства, використання лісової рослинності та низку інших питань [1]. Водночас поза сферою

правового регулювання залишилися проблеми збереження природного, видового, популяційного різноманіття об'єктів рослинного світу.

При цьому необхідно враховувати наявність на території України понад 27 тис. видів об'єктів рослинного світу та мікобіоти, кількість яких невпинно зменшується. З огляду на це, практична діяльність у галузі охорони природи вимагала прийняття спеціального нормативно-правового акта, яким зрештою став ЗУ «Про рослинний світ» від 9 квітня 1999 р. [2]. Питання щодо підготовки цього закону, як зазначає А. Б. Іскоян, неодноразово ставили радянські юристи [3, с 75]. Так, висловлювались думки з приводу обмеження сфери дії Закону виключно нелісовою рослинністю та занесеними до Червоної книги лікарськими рослинами. Після розпаду СРСР законотворчу діяльність в цій сфері було зупинено, однак наявні напрацювання послуговували підґрунтям для розробки законів про охорону рослинного світу в країнах СНД. Так, відповідні акти були прийняті 1997 р. – в республіках Татарстан й Узбекистан, 2001 р. – у Киргизькій республіці, 2003 р. – в Республіці Білорусь.

За своєю структурою український Закон «Про рослинний світ» складається з дев'яти розділів, що загалом містять сорок одну статтю із загальним обсягом знаків – 33 369 (табл. 1).

Нормативний матеріал розподілений в законі нерівномірно. Так, найбільшим за розміром є розділ II «Використання природних рослин», який містить 15 статей, або 27 % від загального обсягу Закону. Розділи I та IV посідають відповідно 18,8 та 17,8 % усього нормативного матеріалу Закону. Таким чином, зазначені три розділи з дев'яти об'єднують загалом 75 %, або три чверті, тексту Закону.

На відміну від Закону, ЛК-1994 має тривірневу структуру та складається з десяти розділів, двадцяти трьох глав та 103 статей із загальною кількістю знаків 83 972, що у 2,5 рази перевищує аналогічний показник Закону «Про рослинний світ». З огляду на це, неабиякий інтерес має виконання порівняльного аналізу двох нормативно-правових актів.

Спільне. Порівняльний аналіз двох законодавчих актів засвідчив ідентичність або подібність назв семи розділів (табл. 1), які регламентують питання використання, охорони, відтворення, впорядкування, державного обліку, ведення кадастру, моніторингу об'єктів рослинного світу та лісів. На додаток до цього, в обох актах наявні розділи, присвячені відповідальності за порушення відповідного законодавства, а також міжнародним відносинам

Таблиця 1

**Порівняльний аналіз назв розділів ЛК-1994 та
 ЗУ «Про рослинний світ» 1999 р.**

Розділ	ЛК-1994	Розділ	ЗУ «Про рослинний світ» 1999 р.
I	Загальні положення	I	Загальні положення
IV	Використання лісових ресурсів	II	Використання природних рослинних ресурсів
VI	Охорона і захист лісів	IV	Охорона рослинного світу
V	Відтворення лісів	III	Відтворення природних ресурсів
VIII	Лісовпорядкування, державний облік, державний лісовий кадастр	VII	Державний облік, кадастр, моніторинг рослинного світу
IX	Відповідальність за порушення лісового законодавства	VII	Відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ
X	Міжнародні відносини	IX	Міжнародні відносини

Особливе. В Законі відсутні статті, що регламентують питання організації ведення рослинництва, набуття та припинення права комунальної та приватної власності на об'єкти рослинного світу, сертифікації, визначення ступеню стиглості рослин, використання та правового статусу користувачів природних рослинних ресурсів.

Відмітною рисою Закону є те, що у ст. 2 окремо врегульовані питання охорони, використання та відтворення дикорослих рослин і багаторічних насаджень сільськогосподарського призначення. При цьому термінологія, що використовується в Законі, не збігається з біологічною, в якій традиційним є поділ рослин на два види – дикорослі та культурні. Категорія культурних рослин є набагато ширшою та включає, окрім сільськогосподарських, також декоративні, лікарські, волокнисті, ефірномаслянисті рослини.

В ст. 3 Закону міститься понятійно-категорійний апарат, яким оперує законодавець, подаються дефініції таких понять, як рослинний світ, дикорослі рослини, природні рослинні угруповання, акліматизація, інтродукція, об'єкти рослинного світу, природні рослинні ресурси.

Доволі спірним видається зафіксоване у ст. 4 Закону положення про поділ природних рослинних ресурсів на дві категорії: загальнодержавного та місцевого значення. Такий підхід не відповідає законам

розвитку природи, позаяк окремі види рослин протягом одного періоду можуть належати до категорії загальнодержавного значення, протягом іншого – до категорії місцевого значення. Тривалість цих періодів визначається досягненнями науки та рівнем технічного й економічного розвитку країни. Так, в 70-80-х рр. минулого століття рапс мав обмежене місцеве використання, але після відкриття технології переробки його на дизельне пальне ця рослина стала культурою загальнодержавного значення.

В ст. 5 Закону містяться вимоги щодо охорони, використання та відтворення рослинного світу. Аналіз їх змісту доводить його ідентичність зі ст. 34 ЛК-1994, що регламентує аналогічні вимоги до організації ведення лісового господарства. Так, обидва законодавчі акти вказують на необхідність: збереження умов місцезростань об'єктів рослинного світу (Закон) та місце розташувань лісів (ЛК-1994); науково обгрунтованого, невиснажливого використання об'єктів рослинного світу (Закон) і безперервного, невиснажливого і раціонального використання лісів (ЛК-1994); здійснення заходів щодо запобігання негативному впливу господарської діяльності на рослинний світ (Закон) і заходів щодо усунення негативної дії шкідливих факторів, викидів, скидів забруднюючих речовин на ліси (ст. 45 ЛК-1994); охорони об'єктів рослинного світу від шкідників, хвороб, пожеж (Закон) і збереження лісів, охорони їх від пожеж, захисту від шкідників і хвороб (ст. 34 ЛК-1994); здійснення заходів щодо відтворення об'єктів рослинного світу (Закон) і забезпечення захисного лісорозведення, державної підтримки створення захисних насаджень (ст. 34 ЛК-1994).

При цьому необхідно відмітити, що лісове законодавство вирішує цілу низку питань, які з часом мають бути відображені у законодавстві про рослинний світ. Зазначене стосується методики розрахунку плати за використання рослинного світу, його кадастрової оцінки, стимулювання екологічно орієнтованого рослинництва тощо.

Організаційні засади державного управління у сфері охорони, використання та відтворення рослинного світу визначені у ст. 6 Закону. Так, державне управління у зазначеній сфері здійснюють КМУ, Рада Міністрів АР Крим, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, центральний орган, що здійснює державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, та інші центральні органи відповідно до їх компетенції. Розгляд змісту цієї статті висвітлює наявність доволі розгалуженої системи управління даною сферою. Проте таке положення не відповідає дійсності, про що свідчить такий приклад. В структурі Міністерства екології та природних ресурсів України існує Департамент охорони природних ресурсів, функції якого зводяться до збору первинної інформації, її обробки та систематизації. Подібна ситуація склалася і в органах місцевого самоврядування. Так, в Управлінні екології та благоустрою Харківської міської ради штатним розписом не передбачено посади спеціаліста у зазначених питаннях.

Другий розділ Закону «Використання природних рослинних ресурсів» включає 15 статей (ст.ст. 8-22). Принцип поділу видів використання рослинних ресурсів на загальне та спеціальне є аналогічним до того, що зафіксований у ст. 65 ЛК-1994. Порівняльний аналіз деяких статей розділів II Закону та IV Кодексу свідчить про подібність їх змісту. Так, близькими за змістом є ст. 9 Закону та ст. 49 ЛК-1994, що закріплюють право громадян збирати лікарську та технічну сировину в порядку загального використання рослинних та лісових ресурсів (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльний аналіз положень ЗУ «Про рослинний світ» та ЛК-1994

ЗУ «Про рослинний світ» 1999 р.		ЛК-1994	
ССт. 9	Загальне використання природних рослинних ресурсів «громадяни можуть збирати лікарську і технічну сировину, квіти, ягоди, плоди, гриби...»	Ст. 49	Право загального використання лісових ресурсів «громадяни мають право вільно перебувати в лісах, безкоштовно збирати для власного споживання дикорослі, трав'яні рослини, квіти, ягоди, горіхи, плоди, гриби...»
ССт. 10	Спеціальне використання природних рослинних ресурсів «Спеціальне використання природних рослинних ресурсів здійснюється за дозволом юридичними або фізичними особами	Ст. 51	Дозвіл на спеціальне використання лісових ресурсів «спеціальне використання лісових ресурсів на даній земельній ділянці лісового фонду проводиться за спеціальним дозволом...»
	Види спеціального використання природних рослинних ресурсів: заготівля деревини під час рубок головного користування, заготовка живиці, заготівля лубу, кори, деревної зелені, деревних соків, збирання квітів, ягід,		Види спеціального використання лісових ресурсів: заготівля деревини під час рубок головного користування, заготівля живиці, заготівля другорядних лісових матеріалів (пень, луб, кора, деревна

плодів, горіхів, насіння, грибів, лісів підстилкі, ожеред і заготівля сіна, збирання лікарських рослин».	зелень тощо, побічні лісові користування).
--	--

Аналогічним чином збігаються положення ст. 10 Закону та ст.ст. 50, 51 ЛК-1994, що визначають порядок спеціального використання рослинних та лісових ресурсів. Так, здійснення цієї діяльності потребує спеціального дозволу (табл. 2). Аналіз різних видів спеціального використання цих ресурсів, перелічених в двох законодавчих актах, свідчить про збіг у багатьох пунктах. В Законі та Кодексі перераховуються наступні види: заготівля деревини, живиці, лубу, кори, деревної зелені, побічні користування, до яких належить збирання квітів, ягід, плодів, горіхів, насіння, грибів, заготівля сіна (табл. 2). При цьому ЛК-1994 більш докладно регламентує кожний з цих видів користування: ст. 64 – побічні лісові користування, ст. 65 – заготівля сіна і випасання худоби, ст. 66 – розміщення пасік, ст. 67 – заготівля деревних соків, ст. 68 – заготівля дикорослих плодів, горіхів, ягід, лікарських рослин, технічної сировини, ст. 69 – збирання лісової підстилкі, ст. 70 – заготівля очерету. На думку автора, такий підхід уявляється правильним, оскільки з цими видами діяльності пов'язана економічна діяльність, життєзабезпечення, розв'язання багатьох нагальних проблем громадян. З огляду на це, доцільно внести доповнення в редакцію ЗУ «Про рослинний світ» у вигляді окремих статей, що регламентують порядок проведення цих користувань.

Об'єктам рослинного світу притаманна особлива вразливість до викидів шкідливих речовин, антропогенного навантаження та надмірного використання. Як зазначає О. І. Фурдичко, на сьогодні розроблені методики визначення граничних величин розмірів популяцій живих рослин, рівня їх стійкості до різних видів забруднень [4, с. 67]. Закон «Про рослинний світ» готувався наприкінці 90-х рр. минулого століття, тому коло зазначених питань знайшло слабе відображення в ст. 11, що встановила ліміти спеціального використання природних рослинних ресурсів. Порядок встановлення лімітів затверджується відповідно Кабінетом Міністрів України, ВР АР Крим, органами місцевого самоврядування, а їхні розміри визначаються Міністерством екології та природних ресурсів на підставі обґрунтованих нормативів. Виходячи з принципу поділу природних ресурсів на ресурси загальнодержавного та місцевого значення і ст. 12 Закону, за використання природних рослинних ресурсів передбачається оплата збору, порядок внесення та розмір якого визначаються КМУ. При цьому оплата передбачена за спеціальне використання об'єктів рослинного світу, а загальне здійснюється безоплатно. Наступна ст. 13 Закону регулює розподіл цих платежів між бюджетами різних рівнів. Цей підхід запозичений з ЛК-1994, в якому ст. 89 встановлює необхідність внесення плати за використання лісових ресурсів, ст. 90 встановлює її розміри, а ст. 91 – розподіл коштів між бюджетами різних рівнів.

Наступний блок статей (ст.ст. 14-21) регламентує питання використання природних рослинних ресурсів у різних цілях. При цьому багато з напрямків використання цих ресурсів співпадають з тими, що зафіксовані в ЛК-1994 (табл. 3).

Так, у двох законодавчих актах, ст. 15 Закону та ст. 75 ЛК-1994, наявні положення щодо використання природних рослинних ресурсів і лісового фонду в культурно-оздоровчих, рекреаційних, виховних цілях. Аналогічним чином ст. 16 Закону та ст. 76 ЛК-1994 регламентують використання цих ресурсів у науково-дослідницьких цілях, ст. 18 Закону та ст. 65 ЛК-1994 – для випасання худоби і забезпечення потреб тваринництва, ст. 19 Закону та ст. 66 ЛК-1994 – для потреб бджільництва, ст. 20 Закону і ст. 71 ЛК-1994 – для потреб мисливського господарства.

Таблиця 3

Порівняльний аналіз положень ЗУ «Про рослинний світ» та ЛК-1994 щодо використання природних ресурсів.

ЗУ «Про рослинний світ» 1999 р.		ЛК-1994	
Ст. 15	Використання природних рослинних ресурсів з природоохоронною, рекреаційною, оздоровчою, культурно-освітньою та виховною метою	Ст. 75	Користування земельними ділянками лісового фонду в культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілях,
Ст. 16	Використання природних рослинних ресурсів з науково-дослідною метою	Ст. 76	Користування земельними ділянками лісового фонду для проведення науково-дослідних заходів
Ст. 18	Використання природних рослинних ресурсів для випасання худоби та забезпечення потреб тваринництва	Ст. 65	Заготівля сіна і випасання худоби
Ст. 19	Використання природних рослинних ресурсів для потреб	Ст. 66	Розміщення пасік

	бджільництва		
Ст. 20	Використання природних рослинних ресурсів для потреб мисливського і рибного господарства	Ст. 71	Надання права користування земельними ділянками лісового фонду для потреб мисливського господарства
Ст. 21	Використання природних рослинних ресурсів, які знаходяться на земельних ділянках, що зазнали радіоактивного забруднення	Ст. 80	Використання лісових ресурсів і користування земельними ділянками лісового фонду, які зазнали радіоактивного забруднення.

Складною проблемою, яку успадкувала Україна від колишнього СРСР, є радіоактивне забруднення значної частини території Київської, Житомирської та Чернігівської областей внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. З огляду на це, обидва законодавчі акти містять положення, що регламентують використання природних ресурсів на земельних ділянках, вкритих лісами та рослинністю, що зазнали радіоактивного забруднення (ст. 21 Закону та ст. 80 ЛК-1994) (табл. 3).

В умовах доволі бідної на рослинні ресурси України особливої актуальності набуває проблема їх відтворення. При цьому необхідно спиратися на вже наявний позитивний досвід правового регулювання створення нових лісів. Так, якщо 1946 р. лісистість України складала 10,3 %, то станом на 2010 рік цей показник збільшився до 15,6% [5, с. 237]. Цілком зрозуміло, що поява нових лісових масивів автоматично збільшує площі, зайняті рослинністю та сприяє розвитку зеленого покриву на прилеглих територіях. Характерним прикладом розвитку штучного рослинного біоценозу є Великоанадольський лісовий масив, який став своєрідним «центром» розвитку лісів і рослинного покриву в умовах посушливого Донецького степу.

Беручи до уваги викладені обставини, зазначимо, що у ст.ст. 23, 24 розділу III Закону «Відтворення природних рослинних ресурсів» регламентуються питання їх створення, відновлення та поновлення. Так, ст. 23 покладає на власників, орендарів, користувачів обов'язок проведення відтворення природних рослинних ресурсів за чотирма напрямками. Першим з них є природне відновлення рослинного покриву, яке досягається збереженням під час заготівлі життєздатного підросту і молодняку. Другий – це штучне відновлення природних рослинних ресурсів, що являє собою відтворення рослинного покриву на ділянках заготівель, зрубках, згарищах. При цьому, якщо в ЛК-1994 у редакції Закону від 2006 р., встановлюється строк виконання таких робіт – два роки – то в Законі «Про рослинний світ» зазначена періодичність не встановлена. Відновлення рослинності проводиться шляхом насадження окремих культур у вигляді сіянців, насіння, які необхідно обробити спеціальними засобами для захисту від шкідників, хвороб, підживлюваності та прискорення росту.

Третім напрямком є запобігання небажаним змінам природних рослинних угруповань та негативному впливу на них господарської діяльності. Ці заходи спрямовані на поліпшення якісного складу рослинного світу, підвищення його продуктивності та біологічної стійкості.

Четвертим напрямком є зупинення господарської діяльності з метою створення умов для відновлення деградованих природних рослинних угруповань. Як зазначає Г. І. Балюк, на сьогодні в Україні існує юридична доктрина, відповідно до якої припинення права користування природними ресурсами розглядається у двох аспектах [6, с. 73]. З одного боку, це певний момент у часі, коли у конкретного суб'єкта припиняється право володіння та користування природними ресурсами. З іншого боку, зазначена дія є правовою формою, порядком та процедурою, в результаті якої у конкретного суб'єкта припиняється право користування природними ресурсами. Розгляд змісту ст. 23 Закону дає підстави вважати, що в даному випадку законодавець розуміє «зупинення» як правову форму, порядок, процедуру. Інакше кажучи, після відновлення деградованих природних рослинних ресурсів діяльність з їх використання може бути продовжено.

Рослинний світ являє собою доволі чутливу біосистему, яка потребує постійного догляду, тому ст. 24 Закону регламентує способи відновлення природних рослинних ресурсів. Разом з тим, дана стаття не визначає порядок та строки проведення таких робіт, а також органи виконавчої влади або місцевого самоврядування, на які має покладатися контроль за їх виконанням.

В тексті статті міститься спірне положення про те, що відтворення рослинних ресурсів має проводитися в якнайкоротші терміни. Ця норма запозичена з радянських законодавчих актів, що приймалися у період реалізації постанови ЦК ВКП(б) і РМ СРСР від 20 жовтня 1948 р. «О плане полезачитных лесонасаждений, внедрения травопольных севооборотов, строительства прудов и водоемов для обеспечения высоких и устойчивых урожаев в степных и лесостепных районах европейской части СССР» славнозвісного «сталінського плану перетворення природи» [7].

Як стверджує відомий український лісівник П. Г. Вакулук, «чиновники що мало розуміються на проблемах відновлення природного середовища, на догоду партійним керівникам включили це положення до тексту нормативно-правового акта» [8, с. 197]. Насправді рослини у своєму зростанні та розвитку підкорюються певним біологічним законам, які мало залежать від впливу людини. З огляду на

це, оскільки включення в текст ст. 24 пункту «про найкоротші терміни відтворення» не відповідає дійсності, це поняття, має бути замінено більш, на нашу думку, коректним – «біологічно оптимальні терміни відновлення». Своєю чергою, ч. 2 ст. 24 має бланкетний характер, позаяк містить посилання на «Правила відтворення об'єктів рослинного світу», що мають бути підготовлені та прийняті Міністерством екології України.

Зі змісту статті можна зробити наступні висновки:

1. Прийняття ЗУ «Про рослинний світ» 1999 р. проводилося на підставі Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» 1991 р. та низки положень Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ їх існування, ратифікованої Верховною Радою України у 1996 р., що покладає Україну зобов'язання по збереженню видів дикої флори та фауни, що перебувають на межі зникнення.

2. Дослідження структури Закону засвідчив нерівномірний розподіл в ньому нормативного матеріалу, позаяк в трьох розділах – I, II і IV – зосереджено майже 75% загального обсягу тексту Закону.

3. Порівняльний аналіз засвідчив наявність збігу назв семи розділів Закону з відповідними розділами ЛК-1994. В обох актах знайшли закріплення наступні принципи: а) вільного використання громадянами цих природних ресурсів для задоволення особистих потреб; б) необхідності отримання дозволу на спеціальне використання; в) використання рослинних та лісових ресурсів в оздоровчих, спортивних, рекреаційних, науково-дослідних та інших цілях; г) відтворення цих природних ресурсів.

4. Аналіз змісту Закону свідчить про необхідність закріплення в ньому категорії «оптимальні строки відновлення об'єктів рослинного світу» та прийняття Правил відтворення об'єктів рослинного світу, затвердження методики розрахунку плати за їх використання.

Завданням подальших досліджень є вивчення питань регулювання охорони, селекції державного обліку, контролю за використанням і відтворенням об'єктів рослинного світу.

Список використаної літератури

1. Лісовий кодекс України : Закон України від 21 січня 1994 р. № 3852-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99.
2. Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999 р. № 591-ХІV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999. – № 22-23. – ст. 198.
3. Искоян А. Б. Правовое регулирование охраны и использования растительного мира (нелесной растительности) / Искоян А.Б. - Ереван. гос. ун-т.: Изд-во Ереван. Ун-та, 1987 – 132 с.
4. Нормування антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище: навч. посіб./ За наук. ред. О. І. Фурдичко. – К: Основа, 2008. – 360 с.
5. Генсірук С. А. Ліси України / С. А. Генсірук. – Л.: Наук. т-во імені Т. Г. Шевченка, 2002. – 469 с.
6. Науково-практичний коментар Лісового кодексу України / Г. І. Балюк, А. П. Гетьман, Т. Г. Ковальчук / За ред. Г. І. Балюк. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 368 с.
7. Сталинский план преобразования природы. Великие стройки коммунизма: сб. док. – М. : Гос. издат. полит. лит., 1952. – 86 с.
8. Вакулюк П. Г. Нариси з історії лісів України / П. Г. Вакулюк. – Фастів: Поліфаст, 2000 – 624 с.

I. Gyrenko

BASIC PROVISIONS AND WAYS OF IMPROVING THE LAW OF UKRAINE «ON FLORA»

The main provisions of the law of Ukraine «On Flora», the comparative analyze of this law and the Forest Code of Ukraine have been analyzed. The coincidence of names of sections and articles, content, identity of using approaches in solving problems for the protection, rational use and reproduction of plant and forest resources have been shown.

Preparation of the Law was conducted on the basis of the Law «On Environmental Protection» (1991), in accordance with the Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, adopted in Bern (Switzerland).

Shown that there is a number of gaps in the law relating to the lack of its provisions, reflecting the concept of sustainable development, the maximum permissible anthropogenic pressure on this natural resource, the division of the plant world into different categories.

Attention is drawn to the imperfection of the system in the field of management, using, reproduction of flora due to duplication of powers by the central and local executive authorities, local self-government. In the law shown that there is large numbers of blanket rules governing reproduction and using flora.

In the article the attention is paid to not inadequate management of protection and using of the plant world. The ways of improvement of the law of Ukraine «On Flora» were proposed. The ways of improvement of the law, consisting in binding renewal terms of harvested plants and adoption of the rules resumption of flora, the training methods of calculating fees for their use have been proposed.

Investigation of Law structure showed there was uneven distribution of normative material, because in three sections it was accounted for almost 75% of the total text of the law. Comparative analysis showed the presence of seven chapters match the names with the appropriate sections of the Forest Code. Both acts have found securing the following principles: the free using of these natural resources to meet individual needs; the need to obtain a permit for special use; using of plant and forest resources in health, sports, recreation, research and other purposes; the reproduction of these natural resources.

Analysis of Law demonstrates the need for consolidation in its category of «optimal period of recovery of the plant world» and the adoption of the Rules of recovery of plant objects and Methods of calculating fees for plant using.

Keywords: legal protection of flora, the Law «On Flora», Forest Code of Ukraine, objects of flora.

УДК 342.41

Є. О. Львова

ОСНОВНІ СТРУКТУРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГЛОБАЛЬНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

В статті здійснено аналіз основних структурних характеристик глобального конституціоналізму. Досліджено вплив глобалізації на розвиток сучасного конституціоналізму. Також здійснено аналіз сучасних підходів до визначення глобального конституціоналізму з метою розуміння новітнього конституційного права в умовах глобальних загроз.

Ключові слова: глобальний конституціоналізм, глобалізація, глобальний управління, глобальне право, конституція, конституціоналізм, конституціоналізація, міжнародне право.

Постановка проблеми. Перманентно пануюча глобалізаційна тенденція та неспроможність урядів держав самостійно протидіяти глобальним викликам стали значним поштовхом для активізації міжнародної співпраці з метою вирішення питань екологічного, соціально-економічного характеру та управління міжнародними інтеграційними явищами.

В тому числі, нові виклики у міжнародній системі забезпечення прав людини були викликані не тільки процесами інтеграції та глобалізації, а й стрімким розвитком новітніх технологій, розширенням мережі Інтернет та підвищенням швидкості обігу інформації. Зазначені процеси стали підґрунтям для нових засобів здійснення міжнародних злочинів (тероризм, кіберзлочинність, торгівля людьми, шахрайство, тощо) і актуалізували необхідність застосування правового примусу на глобальному рівні з метою формування уніфікованих правових інструментів протистояння відповідним загрозам.

Єдиним виваженим інструментом такого роду на сьогоднішній день виступає міжнародне право, відповідність теорії якого до сучасних реалій практики викликає багато протиріч. З іншого боку, саме негативна динаміка міжнародних відносин, що стала провідною тенденцією міжнародного права в кінці ХХ - початку ХХІ ст., ускладнивши вирішення проблем людства, актуалізувала проблематику забезпечення оптимального правового регулювання міжнародним порядком.

За таких умов, в сучасній західній юриспруденції почала домінувати концепція, що була викликана правовою глобалізацією і закріпила ідею створення глобального правового співтовариства із власними організаційно-правовими механізмами управління політичною владою, що гарантуватиме загальні інтереси держав та загальнолюдські права та цінності.

Зазначена концепція передбачає реконфігурацію міжнародного права, сутність якої була узагальнена поняттям «конституціоналізм» [1], і отримала в подальшому відповідну назву «глобальний конституціоналізм».

Метою даної статті є визначення впливу глобальних процесів на структурні елементи сучасного конституціоналізму та комплексне дослідження сутності та значення новітньої концепції «глобального конституціоналізму», запропонованої представниками західної правової науки ще наприкінці ХХ ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні теоретико-методологічні аспекти впливу глобалізації на формування конституційно-правових відносин та правовий аналіз зрушень в системі міжнародного, європейського та українського конституціоналізму стали предметом фундаментальних наукових досліджень таких провідних вітчизняних науковців, як: М. О. Баймуратов, О. В. Батанов, Ю. М. Бисага, М. В. Буроменський, Ю. О. Волошин, О. Ф. Висоцький, В. Н. Денисов, В. М. Кампо, О. Л. Копиленко, Л. А. Луць, Н. Р. Нижник, М. П. Орзіх, В. Ф. Опришко, В. Ф. Погорілко, О. Ф. Скакун, В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, О. Ф. Фрицький, В. М. Шаповал, Ю. С. Шемшученко та ін.

У свою чергу, сучасні наукові дослідження концепту «глобальний конституціоналізм» базуються на дослідженнях в сфері конституціоналізації сучасного міжнародного правопорядку та глобального